

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit: Hyvinvointialueen tehtävät ja valtuutettujen lukumäärä
6620/00.04/2024

Aluehallitus 30.10.2024 § 236

Lisätiedot	Hallintojohtaja Ilkka Naukkarinen ilkka.naukkarinen@siunsote.fi Puh. 013 330 4503
Päätösehdotus	Hyvinvointialuejohtaja Leivonen Kirsi: Aluehallitus merkitsee oikeusministeriön kirjeen 16.9.2024 (VN/17690/2024) ”Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit: Hyvinvointialueen tehtävät” tiedokseen ja saattaa sen edelleen tiedoksi aluevaalilautakunnalle ja aluevaltuustolle. Edelleen aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen vuonna 2025 valittavien valtuutettujen lukumäärä on hyvinvointialuelain 24 §:n mukainen vähimmäismäärä 59 valtuutettua.
Päätös	Hyväksyttiin.
Selostus	Oikeusministeriö on lähettänyt 16.9.2024 kirjeen (VN/17690/2024) aluehallitukselle ”Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit: Hyvinvointialueen tehtävät”. Oikeusministeriön kirjeessä annetaan ohjeita siitä, mitä hyvinvointialueiden ja kuntien tulee ottaa huomioon, kun toimitetaan kahdet vaalit samanaikaisesti. Oikeusministeriön yksityiskohtaiset ohjeet tullaan myöhemmin antamaan vaaliohjeissa ja VAT-ohjeissa. Oikeusministeriö pyytää aluehallitusta saattamaan alue- ja kuntavaaleja koskevan kirjeen aluevaalilautakunnan tietoon. Alue- ja kuntavaalien vaalipäivä on sunnuntaina 13.4.2025. Ennakköäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 2.–8.4.2025 (seitsemän päivää keskiviikosta tiistaihin), ja ulkomailla 2.–5.4.2025 (neljä päivää keskiviikosta lauantaihin). Vuoden 2025 alue- ja kuntavaalien aikataulu on esitetty kootusti oikeusministeriön vaalikirjeen liitteessä 2. Aluevaaleissa valitaan hyvinvointialueiden aluevaltuustot. Aluevaltuuston toimikausi on neljä vuotta. Vuoden 2025 aluevaaleissa valittavan aluevaltuuston toimikausi alkaa 1.6.2025 ja kestää vuoden 2029 toukokuun loppuun. Aluevaaleissa vaalipiirinä on hyvinvointialue. Hyvinvointialue- ja maakuntajakolain (614/2021) mukaisia hyvinvointialuejakomuutoksia ei ole vuoden 2025 aluevaaleihin tiedossa. Aluevaaleissa valittavien aluevaltuustojen koot määräytyvät hyvinvointialuelain (611/2021) 24 §:n mukaisesti. Valtuutettujen lukumäärästä päättää aluevaltuusto. Hyvinvointialuelain 24.1 §:ssä

säädetään aluevaltuuston vähimmäiskoosta, joka perustuu väestötietojärjestelmässä 30.11.2024 päivän päättyessä olevaan hyvinvointialueen asukaslukuun. Jollei aluevaltuusto tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, valtuutettuja valitaan laissa säädetty vähimmäismäärä. Hyvinvointialuelain 24.2 §:n mukaan aluevaltuusto voi kuitenkin päättää vähimmäiskokoaan suuremmasta valittavien valtuutettujen lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta. Hyvinvointialueen on ilmoitettava oikeusministeriölle viimeistään 31.12.2024 päätös aluevaltuutettujen hyvinvointialuelain 24.1 §:ssä tarkoitettua lukumäärää suuremmasta lukumäärästä.

Aluevaaleissa aluevaalilautakunnan tehtävänä on aluevaalien ehdokashakemusten käsittely, ehdokasasettelun vahvistaminen sekä ehdokaslistojen yhdistelmien laatiminen ja sen jakelu alueen kuntien keskusvaalilautakunnille. Aluevaalilautakunta vastaa lisäksi aluevaalien tuloksen vahvistamisesta.

Kuntien keskusvaalilautakunnat vastaavat muun muassa alue- ja kuntavaalien ennakoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestelyistä, molempien vaalien tiedottamisesta kunnassa, molempien vaalien ennakoäänestysasiakirjojen ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastuksesta, molempien vaalien ennakoäänenten laskennasta ja vaalipäivän äänten tarkastuslaskennasta sekä aluevaaleissa annettujen äänestyslippujen mukaan laskettujen äänimäärien ilmoittamisesta aluevaalilautakunnalle.

Vuoden 2025 aluevaaleissa aluevaalilautakuntana toimii vuoden 2022 aluevaaleissa valitun aluevaltuuston asettama aluevaalilautakunta. Aluevaalilautakunnan jäsenten ja varajäsenten on oltava hyvinvointialuelain mukaan vaalikelpoisia hyvinvointialueen luottamustoimeen. Lisäksi sekä jäsenten että varajäsenten on mahdollisuuksien mukaan edustettava hyvinvointialueella edellisissä aluevaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen, joka on ehdokkaana aluevaaleissa, ei voi osallistua aluevaalilautakunnan työskentelyyn siitä lukien, kun häntä koskeva ehdokashakemus on annettu lautakunnalle. Sen sijaan jäsentä, joka on ehdokkaana kuntavaaleissa, ei ole kielletty osallistumasta aluevaalilautakunnan työskentelyyn. Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies aluevaaleissa ei saa olla aluevaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä.

Aluevaalilautakunnan jäsenten esteellisyydestä on voimassa mitä hallintolain (434/2003) 27–30 §:ssä säädetään. Täten esimerkiksi aluevaalilautakunnan jäsenenä oleva aluevaalien ehdokkaan läheinen, esimerkiksi puoliso, on esteellinen osallistumaan ehdokasasettelusta päättämiseen puolisoaan koskevan listan osalta ja aluevaalien tuloksen vahvistamiseen. Aluevaalilautakunnan jäsentä ja varajäsentä ei ole kielletty toimimasta jossain kunnan vaaliviranomaisen tehtävässä, mutta käytännössä päällekkäisten vaaliviranomaisten aikataulujen vuoksi tämä saattaa olla haastavaa. Oikeusministeriön ohjeen mukaan aluevaalilautakunnan jäsenet ja varajäsenet voivat kuitenkin toimia ennakoäänestyksen vaalitoimitsijoina sekä vaalitoimikuntien ja vaalilautakuntien jäseninä, koska aluevaalilautakunnilla ei ole lakisääteisiä kokouksia ehdokasasettelun ja vaalien jälkeisen keskiviikon välillä.

Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa kaikki aluevaalilautakunnat käyttävät Oikeusrekisterikeskuksen hallinnoimaa vaalitietojärjestelmää, ja tämän käyttö edellyttää jokaiselta vaalitietojärjestelmän osakäyttäjältä vahvan tunnistautumisen käyttämistä. Vaalituki antaa vaalitietojärjestelmän käytöstä tarkempia ohjeita. Oikeusministeriön vaaliohjeet ja vaalitietojärjestelmän käyttöohjeet jaetaan aluevaalilautakunnille vuoden 2022 aluevaalien jakelulistojen perusteella 2.12.2024 ja 14.1.2025. Oikeusministeriön vaalikoulutus vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleja varten tapahtuu verkkokoulutuksena.

Alue- ja kuntavaalien kustannusten jaosta säädetään vaalilain (714/1998) 188 §:ssä, jonka 2 momentin (649/2021) mukaan hyvinvointialue huolehtii aluevaalilautakunnan kustannuksista ja 3 momentin mukaan kunta kunnan vaaliviranomaisten kustannuksista. Oikeusministeriö ei alue- ja kuntavaaleissa suorita kunnalle valtiollisista vaaleista tuttua kuntakorvausta. Sen sijaan aluevaaleissa hyvinvointialue korvaa kunnalle ne kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle pelkästään aluevaaleista. Pelkästään aluevaaleista johtuvia lisäkustannuksia voi kunnalle aiheutua esimerkiksi 1) ennakkoäänien laskennasta, alustavasta äänenlaskennasta ja tarkastuslaskennasta, jos esimerkiksi laskentahenkilöstöä palkataan erikseen aluevaalien ja erikseen kuntavaalien äänestyslippujen laskentaan; sekä 2) ennakkoäänestysasiakirjojen tarkastuksesta, jos esimerkiksi muodostetaan omat valmistavan tarkastustyön ryhmät erikseen aluevaalien lähetekuorten ja erikseen kuntavaalien lähetekuorten tarkastukseen. Kustannusten syntymistä ”pelkästään aluevaaleista” tulisi lähestyä lähtökohtaisesti siten, että kyseessä on kustannus, jota ei syntyisi, jos kunnassa toimitettaisiin pelkästään kuntavaalit.

Valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat 16.8.2024 sopineet suosituksesta, jonka mukaan hyvinvointialueen maksama korvaus olisi 1,4 euroa kutakin kunnan lainvoimaiseen äänioikeusrekisteriin merkittyä äänioikeutettua kohden. Lisäksi Helsingin kaupungilla olisi mahdollisuus laskuttaa kutakin hyvinvointialuetta summalla, joka on 0,10 euroa kutakin Helsingissä ennakkoon äänestänyttä hyvinvointialueen äänioikeutettua kohden. Kunta ja hyvinvointialue voivat myös sopia korvausmekanismista keskenään. Sopimus on suositeltavaa tehdä kirjallisesti.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaaleista maksettava korvaus kunnille ja Helsingin kaupungille on suuruusluokkana yhteensä noin 200.000 euroa.